

**Handläggare**  
Mats Sylwan  
Telefon: 08-508 31 928**Till**  
Kulturnämnden  
2017-04-04

## **Kommissionen för ett socialt hållbart Stockholm - Lägesrapport av hållbarhetskommissionens arbete. Kulturförvaltningens svar på remiss från kommunstyrelsen**

### **Förslag till beslut**

Kulturförvaltningen föreslår att kulturnämnden beslutar att som svar på remissen överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen.

Robert Olsson  
KulturdirektörPatrik Liljegren  
Chef, kulturstrategiska staben

### **Sammanfattning**

Lägesrapporten är framtagen av Kommissionen för ett socialt hållbart Stockholm. Den behandlar fyra utvecklingsområden som redovisas i motsvarande delrapporter: Uppväxt och utbildning, arbete och försörjning, boende och stadsmiljö samt demokrati och trygghet. Varje delrapport innehåller rekommendationer och åtgärder som staden föreslås vidta för att främja en socialt hållbar utveckling. Kulturförvaltningens yttrande avser främst delrapporten ”Staden där vi möts – Arkitektur och kultur i det offentliga rummet”.

Kulturförvaltningen delar överlag rapporternas beskrivningar, analyser och förslag till åtgärder. Stadens insatser i stadsutvecklingen ska bygga på den sociala investeringsprincipen. Det är en princip som har relevans även inom kulturområdet där kulturnämndens verksamheter som bibliotek, kulturskola och museer gestaltar själva idén om det demokratiska samhället.

### **Underlag för beslut**

”Kommissionen för ett socialt hållbart Stockholm – Lägesrapport av hållbarhetskommissionens arbete”. Dnr: 159 – 1936/2016. Remisstiden sträcker sig till den 13 april 2017. Dokumentet är daterat den 11 januari 2017.

## UTLÅTANDE

### Remissen

Remissen utgörs av en lägesrapport framtagen av Kommissionen för ett socialt hållbart Stockholm. Den behandlar fyra utvecklingsområden som redovisas i motsvarande delrapporter: Uppväxt och utbildning, arbete och försörjning, boende och stadsmiljö samt demokrati och trygghet, varav kulturnämnden ombetts yttra sig över de tre senare.

### Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom kulturstrategiska staben i samråd med kulturförvaltningens övriga avdelningar och staber.

### Bakgrund

Stockholms stad har inrättat en kommission för ett socialt hållbart Stockholm och beslutat om en genomförandestrategi. Remissen utgör en lägesrapport från kommissionens arbete och i den ingår fyra delrapporter från strategiskt viktiga områden i stadsutvecklingen.

Kulturförvaltningen har tidigare yttrat sig över kommissionens rapport "Skillnadernas Stockholm" och där redovisat kulturens möjligheter att bidra till minskade klyftor i staden och fler mötesplatser för bildning, lokal gemenskap och kulturupplevelser. Förvaltningen arbetar både med ordinarie verksamheter som bibliotek, muséer, kulturskolan och evenemang men också genom specialinsatser, ofta i samverkan med andra fackförvaltningar och stadsdelsförvaltningar. Förvaltningen har deltagit aktivt i framtagandet av delrapporten "Staden där vi möts – arkitektur och kultur i det offentliga rummet".

### "Staden där vi möts" - delrapportens viktigaste iakttagelser och slutsatser

Utgångspunkten i rapporten är att det offentliga rummet binder samman Stockholms olika delar och utgör spelplats för stadslivet. När staden växer kraftigt behövs också fler arkitektoniskt väl gestaltade och kulturellt innehållsrika offentliga stadsrum, särskilt i de yttre delarna av staden. På vissa platser utgör dock de offentliga rummen snarare en sorts oönskad mellanzon som riskerar att skilja stadsdelar och människor från varandra. Enligt rapporten behöver därför ställningstaganden göras genom hela planeringsprocessen för att främja utvecklingen av de sociala värdena i det offentliga rummet.

Stadsbyggandet ska bidra till likvärdiga livsvillkor i hela staden så att goda och trygga livsmiljöer kan erbjudas överallt. Men enligt rapporten finns det, trots att Stockholm är en välplanerad stad, brister i skötsel och utveckling av offentliga platser. Stockholms stad behöver därför stärka det sociala investeringsperspektivet i stadsutvecklingen. Investeringsmedlen behöver bli mer jämnt fördelade över hela stadens geografi. Roller och ansvar hos olika aktörer i den lokala platsutvecklingen behöver samtidigt identifieras och nya innovativa samverkansmetoder prövas.

Rapporten anser också att kulturlivsfrågorna behöver hanteras bättre i dagens stadsplanering vilket kräver ett socialt investeringsperspektiv. Ökad närvaro av kultur kan bidra till fler meningsfulla möten mellan olika grupper av människor i staden. Det kan även bidra till lokal platsutveckling som gör att människor kan trivas bättre i sin stadsmiljö och känna sig delaktiga i en lokal identitet. Rapporten menar att enprocentsregeln behöver användas så att satsningarna på konst blir mer rättvist fördelade i staden. Ateljéerna och mötesplatserna för kultur behöver bli fler, särskilt i några av de yttre stadsdelarna. Stockholm kan även öka användningen av tillfällig arkitektur och konst på ett sätt som bidrar till ökad kulturnärvaro i det offentliga rummet.

## **Kulturförvaltningens synpunkter**

### **Inledning**

Kulturförvaltningen delar analyserna av de fyra utvecklingsområden som remissen behandlar och de rekommendationer som utfärdas utifrån ett socialt investeringsperspektiv. Redan i remissvaret på kommissionens första rapport, ”Skillnadernas Stockholm”, efterlyste förvaltningen en analys av kulturens betydelse och effekter när det gäller hållbarhet och livsvillkor. Det gäller områden som trygghetsskapande miljöer, språkutveckling, inkluderande mötesplatser, ekonomiska hinder och incitament för deltagande i kultur- och fritidsaktiviteter, samt det egna skapandets betydelse för självförverkligande. Det är glädjande att den nya rapporten tar upp och vidareutvecklar dessa aspekter i delrapporten ”Staden där vi möts – Arkitektur och kultur i det offentliga rummet”.

Det är också positivt att delrapporterna beskriver läget i ett hållbarhets- och samarbetsperspektiv; skolutveckling, ungas etablering på arbetsmarknaden, medborgarnas inflytande och det offentliga rummets betydelse för en hållbar samhällsutveckling. Att kulturpoliska insatser kan bidra till lösningar inom andra

politikområden visade förvaltningen i sitt remissvar på ”Skillnadernas Stockholm. Till dessa samband kan läggas arkitekturens och kulturens potential att bidra till mer attraktiva och trygga offentliga stadsrum och ett vitalt stadsliv. För att följa kommissionens rekommendationer och genomföra de föreslagna åtgärderna krävs insatser av och samverkan mellan många förvaltningar och bolag. Kulturförvaltningen ser positivt på den ambitionen. Kommissionen föreslår ett omfattande beting för kulturförvaltningen. Det är angeläget att kommande uppdrag och resurser motsvarar stadens ambitionsnivå när det gäller sociala investeringar.

## **Synpunkter på rapportens rekommendationer och förslag till åtgärder**

### **Inledning**

Enligt stadsledningskontorets tjänsteutlåtande ska kulturnämnden lämna synpunkter på delrapporterna ”Dold potential – hinder och möjligheter för unga stockholmarnas etablering på arbetsmarknaden”, ”Medborgare med mandat”, samt ”Staden där vi möts – arkitektur och kultur i det offentliga rummet”. Förvaltningen väljer att lämna kortfattade synpunkter på de två första rapporterna medan ”Staden där vi möts” får en utförligare behandling.

Förvaltningen anser samtidigt att den även borde ha varit remissinstans för delrapporten inom utvecklingsområdet Uppväxt och utbildning. En stor del av kulturförvaltningens verksamhet syftar till att stärka barn och ungas livsvillkor. Genom samverkan med stadsdelsförvaltningarna för förskolebarnen och utbildningsförvaltningen för skoleleverna finns inom kulturförvaltningen stor erfarenhet av arbetet med barn och unga.

### **Dold potential**

Delrapporten ”Dold potential ” tar upp de problem som unga stockholmare utan sysselsättning har. Slutsatsen är att insatserna i högre grad måste riktas och anpassas till unga med funktionsnedsättning och unga utrikes födda, främst nyanlända, för att den negativa utvecklingen ska kunna brytas.

De lösningar som diskuteras är bland annat ett närmare samarbete mellan skola och arbetsliv liksom fler jobb för unga inom staden. Kulturförvaltningen vill i det sammanhanget peka på de möjligheter som kulturlivet och civilsamhället kan erbjuda som introduktion till samhället och arbetslivet. Det kan handla om enklare arbetsuppgifter i bibliotek, allmänna samlingslokaler och

andra mötesplatser. Möjlighet till eget entreprenörskap, nätverk och kulturskapande kan resultera i ett yrkesliv inom kulturlivet och den kreativa sektorn

Förvaltningen delar i övrigt delrapportens förslag till åtgärder som bland annat innebär:

- A2.3.1 Rikta sociala klausuler i upphandlingar till särskilt prioriterade grupper
- A2.3.2 Utveckla stadens arbete med arbetsdifferentiering
- A2.3.3 Främja kompetensbaserad rekrytering och motverka diskriminering vid rekrytering inom Stockholms stad

## Medborgare med mandat

Denna delrapport sätter fokus på hur ett mer jämlikt deltagande kan främjas i Stockholms stad. Medborgarbudget och medskapande dialoger är två former av dialoger som kan möjliggöra ett reellt inflytande. Bland rekommendationerna märks bättre förutsättningar till civilsamhället att ta initiativ till egna deltagandeprocesser och god tillgång på tillgängliga mötesplatser och samlingslokaler i socioekonomiskt utsatta områden.

Kulturförvaltningen delar rapportens analys att det är viktigt att utveckla förutsättningar för att delta i medborgardialoger men noterar samtidigt att stadens egna verksamheter bibliotek, kulturskola och museer knappt nämns bland beskrivna demokratiaktörer. Det samma gäller kommunalt stödda delar av civilsamhället som till exempel studieförbund.

Förvaltningen delar i övrigt delrapportens förslag till åtgärder som bland annat innebär:

- D2.1.1 Genomför fler medborgarbudgetprocesser
- D2.1.2 Stöd utvecklingen av medskapande dialoger
- D2.2.1 Tillämpa rekryteringsmetoder inför medborgardialoger som främjar ett jämlikt deltagande
- D2.2.2 Stärk närvaron av samhällsvägledande och uppsökande funktioner i socioekonomiskt svaga områden
- D2.2.4 Utbilda lokala processledare för genomförande av Medborgardialoger
- D2.3.1 Utveckla en digital dialogportal

## **Staden där vi möts – arkitektur och kultur i det offentliga rummet**

### **B2.1 Stärk det sociala investeringsperspektivet i stadsutvecklingen**

#### ***B2.1.1 Åtgärd: Styr investeringar i syfte att främja en god stadsmiljö i hela staden***

**Delrapporten:** Det finns en risk att det uppstår ojämlika fördelningar av investeringar i det offentliga rummet till nackdel för socioekonomiskt utsatta områden.

*Ansvariga nämnder:* Exploateringsnämnden och trafiknämnden.

**Kulturförvaltningen** delar rapportens bedömning och menar att den sociala investeringsprincipen har relevans även inom kulturområdet. Kulturverksamheter som bibliotek, kulturskola och museer gestaltar själva idén om det demokratiska samhället. Samtidigt så finns det skillnader i Stockholm som visar sig i att människor i allt högre utsträckning inte möts i vardagen och växande sociala klyftor. För att möta dessa utmaningar pågår eller planeras bland annat följande insatser:

- Inom ramen för de lokala utvecklingsprogrammen (LUP) pågår ett arbete med att identifiera platser av särskild vikt för stadsdelsutvecklingen och ökad trygghet. Förvaltningen har utsett LUP-koordinatorer i de sju berörda stadsdelarna.
- Kulturskolan ökar sin verksamhet i stadsdelar där deltagandet under många år varit lågt. Målet är att elevantalet ska öka till nio procent under året via någon av kulturskolans verksamheter.
- Stadsbiblioteket öppnar nya bibliotek i Rågsved och Östberga och bygger om i Rinkeby, Tensta och Årsta.
- Nya samlingslokaler får stöd och flera befintliga rustas upp, bland annat i Husby, Bagarmossen och Hjorthagen.
- Staden investerar även i lokaler för det fria kulturlivet. I enlighet med förslag i ateljéutredningen kommer mellan 200 och 300 konstnärstudior att skapas de närmaste åren, varav många i ytterstaden.

***B2.1.2 Åtgärd: Utveckla enprocentsregeln för att bidra till en mer jämlik fördelning av konstnärlig gestaltning***

**Delrapporten:** Enprocentsregelns nuvarande regelverk gör att den offentliga konsten idag i första hand kommer till de områden som exploateras. Stockholm konst ska därför tydliggöra möjligheterna till och formerna för en utveckling av enprocentsregeln i syfte att bidra till en mer jämlik fördelning av konstinvesteringar i staden. Kulturförvaltningen har ett uppdrag att i samverkan med kommunstyrelsen och berörda nämnder utreda enprocentsregeln för konstnärlig gestaltning. Exploateringsnämnden ska tillsammans med kulturnämnden pröva krav på offentlig konst i markanvisningar.

**Ansvarig nämnd:** Kulturnämnden i samverkan med andra berörda nämnder och styrelser.

**Kulturförvaltningen** för en dialog med exploateringskontoret om den gemensamma överenskommelsen och respektive förvaltnings ansvarsområde, samt hur en omfördelning av medel kan göras som främjar en större spridning av offentlig konst över hela staden.

Förvaltningen ser positivt på det utvecklingsarbete som pågår med så kallad områdesplanering. Denna typ av planering kan underlätta en helhetssyn på geografiska platser och en tidig belysning av behovet av offentlig konst. Det pågår även ett arbete med tillfälliga konstprojekt för att utveckla befintliga stadsrum i bland annat socioekonomiskt svaga områden.

Förvaltningen vill också framhålla samarbetet med övriga förvaltningar och bolag som följer enprocentsregeln. Detta bidrar till spridning av offentlig konst till fler platser än den offentliga platsmarken såsom skolor, förskolor, stadens offentliga byggnader och äldreboenden.

***B2.1.3 Åtgärd: Detaljplaner och markanvisningar ska innehålla ställningstaganden om socialt värdeskapande***

**Delrapporten:** Varje stadsbyggnadsprojekt ska tidigt i planeringsprocessen beaktas utifrån sin betydelse för det sociala stadslivet på ett sätt som stämmer överens med översiktplaneringen och områdesplaneringen. Det lokala kulturlivet är i sammanhanget av betydelse.

*Ansvariga nämnder:* Exploateringsnämnden och stadsbyggnadsnämnden.

**Kulturförvaltningen** delar rapportens bedömning. För att få med kulturlivsaspekterna är det viktigt att kulturförvaltningen kommer in tidigt i planeringsprocesserna. I förslaget till ny översiktsplan för Stockholms stad anges att kulturunderlag ska vara en planeringsinriktning och att lokalt kulturliv ska ses som ett allmänt intresse.

## **B2.2 Prioritera socialt värdeskapande platsutveckling i socioekonomiskt svaga områden**

### ***B2.2.1 Åtgärd: Utveckla den lokala samordningen för platsutveckling***

**Delrapporten:** Åtgärder kan inbegripa att stadsrummet tillförs nya kvaliteter genom exempelvis stärkt närvaro av kulturverksamheter och konst, möblering av stadsrummet, planteringar, odlingar och ny markbeläggning, men också förbättrad skötsel av befintliga kvaliteter på en plats. Det bör prövas om stadens strategiska arbete med lokal platsutveckling kräver en samordnande funktion under trafiknämnden som har ett övergripande ansvar för stadens offentliga rum.

*Ansvariga:* Trafiknämnden i samverkan med stadsdelsnämnder, bostadsbolagen, SISAB, fastighetsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, exploateringsnämnden, utbildningsnämnden, kulturnämnden och idrottsnämnden.

**Kulturförvaltningen** delar rapportens bedömning och ser sig som en viktig aktör i lokal platsutveckling. Delrapporten nämner att kulturförvaltningen har ansvar för den offentliga konsten, bibliotek som trygga och tillgängliga mötesplatser i hela staden samt stödjer samlingslokaler som drivs av civilsamhället. Stadsmuseet har bedrivit ett utvecklingsarbete i bland annat Farsta och i Östberga med utgångspunkt i den lokala kulturhistorien. Till detta kan läggas de strategiskt viktiga medel förvaltningen förfogar över i form av kultur- och utvecklingsstöd till det professionella kulturlivet, ateljéstöd samt en nyinrättad tjänst som kulturlots i syfte att främja kulturetableringar.

Kulturförvaltningens verksamheter fördjupar det lokala samarbetet med stadsdelsförvaltningar, förskolor, skolor och föreningsliv i ytterstadsområdena för att synliggöra verksamheten och öka tillgängligheten.



## B2.3 Använd kulturnärvaro som drivkraft för ett vitalt stadsliv

### **B2.3.1 Åtgärd: Etablera fler ateljéer och produktionsplatser för konst i ytterstaden**

**Delrapporten:** En stor andel av företagen i Stockholm, 25 procent, har kopplingar till konstnärliga och kreativa näringar. Många är egenföretagare och hyr ateljéer av staden där flertalet är koncentrerade till Södermalm och närliggande stadsdelar. Nya platser för ateljéer och produktion av konst behöver därför etableras i socioekonomiskt svaga områden, med fokus på Järva och Västerort och med anpassning till behovet på olika platser.

**Ansvariga nämnder:** Fastighetsnämnden och kulturnämnden i samverkan med de kommunala bostadsbolagen.

**Kulturförvaltningen** delar rapportens bedömning och uppger att arbetet redan är i gång i och med att kulturförvaltningen och fastighetskontoret i april 2016 fick nämndernas uppdrag att etablera ett stort antal ateljéer i Stockholm fram till 2020. En ateljéstrategi beslutades av de båda nämnderna i december 2016 i vilken anges ett nytillskott om minst 200 nya ateljéer. En handlingsplan för ateljéerna beräknas vara klar under 2017.

### **B2.3.2 Åtgärd: Använd tillfällig arkitektur och kulturhändelser för att utveckla stadslivet utanför innerstaden**

**Delrapporten:** Tillfällig arkitektur och kulturhändelser är verktyg som främjar gemenskap, möter olika gruppers behov samt bidrar till en mer demokratisk och rättvis tillgång till stadens rum. En sådan utveckling ska bygga på de lokala platsernas förutsättningar och ske i samverkan med kulturaktörer och andra med lokal förankring.

**Ansvariga nämnder:** Trafiknämnden i samverkan med stadsbyggnadsnämnden och kulturnämnden.

**Kulturförvaltningen** delar rapportens bedömning och vill ytterligare understryka att en levande ytterstad förutsätter ett vitalt kulturliv. Som rapporten nämner pågår det redan projekt som *Levande Stockholm* som ska bidra till ett ökat stadsliv och trivsammare vistelsemiljöer genom en ökning av antalet gågator, bättre användning av torgtor, pop-up parker, bättre gestaltning för möblering och skyltning med mera. Kulturförvaltningen har tagit fram en inspirationsskrift *Tillfällig arkitektur ger plats för kultur* i syfte att öka användningen av konstnärlig gestaltning av temporära stadsrum.

Kulturförvaltningen har, liksom andra förvaltningar och bolag, ett generellt uppdrag att öka närvaron och deltagande i ytterstaden och gör det genom verksamheter som bibliotek, Stockholm Konst, evenemangsavdelningen, ateljéstöd och kulturskolan. För att arbetet ska bli framgångsrikt är det viktigt och nödvändigt att det utförs i samverkan med andra kommunala aktörer i berörda områden.

### ***B2.3.3 Åtgärd: Ta fram ett handlingsprogram om mötesplatser för kultur i Stockholm***

***Delrapporten:*** Det finns platser och kulturinstitutioner centralt i staden som behöver bli angelägna för fler målgrupper. Kulturlivets möjligheter att ta plats i ytterstaden behöver också förbättras. I de socioekonomiskt svagare stadsdelarna finns särskild anledning att skapa goda förutsättningar för ett rikt lokalt kulturutbud eftersom stockholmarna här ofta har begränsade möjligheter att resa och att betala för kulturaktiviteter och tillbringar därmed mer av sin fritid i det lokala området. Ett handlingsprogram om mötesplatser för kultur bör tydliggöra vilken typ av mötesplatser som är aktuella för vilka platser, ha ett tydligt jämställdhetsperspektiv, samt beakta ungas behov.

***Ansvarig nämnd:*** Kulturnämnden i samverkan med berörda stadsdelsförvaltningar.

***Kulturförvaltningen*** delar rapportens bedömning och behovet av ett handlingsprogram för kulturmötesplatser. Programmet bör kartlägga och synkronisera stockholmarnas önskemål om kulturetableringar, kulturlivets behov och utvecklingsmöjligheter, samt de lokalbehov som dessa faktorer genererar. Förvaltningen vill också understryka behovet av mötesplatser utomhus under vinterhalvåret som gör den offentliga kulturscenen tillgänglig även när säsongen för festivaler och liknande arrangemang är över.

### **Bilagor**

1. Kommissionen för ett socialt hållbart Stockholm - Lägesrapport av hållbarhetskommissionens arbete
2. Medborgare med mandat – Dialog och delaktighet i Stockholms stad
3. Dold potential – Hinder och möjligheter för unga stockholmarnas etablering på arbetsmarknaden
4. Staden där vi möts – Arkitektur och kultur i det offentliga rummet
5. Den lärande skolan